

Circulaire economie, ketenbeheer, water en afval

Gert Verdonck SERV/Stichting Innovatie & Arbeid – 2020 / LinkedIn.com

Inleiding

In de studie 'Samenwerking op bedrijventerreinen' gingen we op zoek naar **inspirerende voorbeelden van duurzame samenwerking op bedrijventerreinen**. De volgende Vlaamse cases werden opgenomen: Cargovil, De Prijkels, Grensland Menen-Wervik, Houthalen-Helchteren Centrum Zuid en Transportzone Meer (Meer/Hazeldonk). Als buitenlands voorbeeld wordt een Nederlandse case met een BedrijvenInvesteringsZone (BIZ) in kaart gebracht, Breda Oost B3.

Centraal staat de vraag welke factoren voor een goede samenwerking op bedrijventerreinen zorgen en welke thema's opgenomen worden.

De casestudies zijn bewust gekozen op hun inspirerende werking in het algemeen en de thema's die in de werking van het bedrijventerreinmanagement aan bod komen in het bijzonder. De thematische acties verschillen naar bedrijventerrein en gaan over een breed pallet: energie-efficiëntie en klimaatneutraliteit, ketenbeheer en water en afval, beeldvorming en biodiversiteit en inrichting, risicobeheersing en beveiliging, delen van personeel en personeelsdiensten, mobiliteit en transport en logistiek, kennisnetwerken en deelplattvormen, industriële symbiose en andere samenwerkingsverbanden. Ook de financiering van het bedrijventerreinmanagement komt aan bod.

Deze informatiefiche is **een selectie van informatie uit het SERV-Rapport Samenwerking op bedrijventerreinen**. Inspirerende voorbeelden in Vlaanderen en de BedrijvenInvesteringsZones in Nederland (Verdonck, 2020). Het volledige rapport is beschikbaar op de SERV-website¹.

De weg naar een circulaire economie, ketenbeheer en beheer van water en afval

Circulaire economie is een economisch systeem dat duurzaam omgaat met grondstoffen, materialen en hulpbronnen om binnen ecologische grenzen economische welvaart te spreiden over huidige en toekomstige generaties (SERV, 2019).

Bij circulaire bedrijventerreinen gaat het om het afstemmen van de functies van gebouwen en bedrijven op elkaar zodanige dat het de circulaire economie bevordert, ook in transport en energie².

Circulaire economie is het sluitstuk van een doorgedreven 'ecologisch' afval en ketenbeheer.

Collectieve ophaling van Klein Gevaarlijk Afval

Een van de meer laagdrempelige (opstap) initiatieven in het kader van circulaire economie gaat over afval. Bedrijven zijn verplicht Klein Gevaarlijk Afval (KGA) afzonderlijk in te zamelen, maar voor veel kmo's gaat het om zo'n kleine hoeveelheden dat dit wel eens op de achtergrond geraakt.

¹<https://www.serv.be/stichting/publicatie/samenwerking-bedrijventerreinen>

²<https://www.kampc.be/artikel/2019/12/11/Blog-17-Circulaire-gebiedsontwikkeling-hoe-ziet-een-circulair-bedrijventerrein-eruit?>

Hier kunnen bedrijventerreinverenigingen – al dan niet in samenwerking met afvalbeheerders – een eerste tap zetten om de materialenketen duurzamer te maken.

Praktijkvoorbeelden op de website³ van het kennisnetwerk bedrijventerreinmanagement BTM laten een diversiteit aan initiatieven zien. Keten- en rationeel beheer van materialen, water en afval vindt voorbeelden in een groepsaankoop voor afvalinzameling en voor diverse afvalstromen, in benchmarkingsessie over afvalverwerking van plastic, karton en hout, in een smart symbiose via een matchmaking platform om industriële afval- en nevenstromen een hoogwaardigere bestemming te geven, in gezamenlijke papier- en kartonophaling en in gezamenlijke of collectieve ophaling van KGA.

Samenwerking rond afvalbeheer wordt bemoeilijkt door de soms complexe regelgeving en het gebrek aan budget-neutrale (laat staan winstgevende) businessmodellen. De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) geeft aan dat in de praktijk afzonderlijke contracten dikwijls lucratiever blijken voor de bedrijven (na extra onderhandelen) en ook de ophalers van afval verdienen er meer aan. Er gaan geen incentives vanuit het logistiek kader naar meer duurzame inzamelsystemen. Voor gezamenlijke afvalpunten is op vlak van logistiek een omgevingsvergunning nodig en het verwerkingsproces is aan strenge regelgeving gebonden.

OVAM liet een onderzoek naar collectieve afvaloplossingen voor bedrijventerreinen (Arcadis, 2019) uitvoeren en daaruit bleek dat een collectieve afvalinzameling met een centraal inzamelpunt op een bedrijventerrein kostenefficiënter én duurzamer is dan de bestaande individuele ophalingen.

In de studie is een theoretisch kostenmodel ontwikkeld dat systemen van collectieve afvalinzameling afzet tegen scenario's waarin bedrijven de bronsortering op eigen houtje organiseren. Alle scenario's met collectieve inzameling (met verschillen op vlak van haal- of brengmethode, het type werknemer, de inzameling van specifieke afvalstromen ...) presteren beter dan wanneer de bedrijven hun afval elk apart laten inzamelen.

Collectieve inzameling ligt ook in de lijn van de VLAREMA-wetgeving, het Vlaams reglement voor duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen. Meest kostenefficiënte scenario voor de betrokken stakeholders én voor de overheid zou de centrale inzameling met de 'haalmethode' zijn met een beheerder van het recyclagepark of van het bedrijventerrein of van een deelnemende producent. De afvalstromen worden daarbij ingezameld en (tijdelijk) opgeslagen op een site op het bedrijventerrein. Financieel zou deze businesscase meest interessant zijn voor de terreinbeheerder en voor de deelnemende bedrijven, de terugverdiertijden voor de bedrijven zijn kort, vaak minder dan één jaar, en de besparing aanzienlijk.

De berekeningen zijn hoofdzakelijk gemaakt op basis van cijfers uit de tool Cirkeltips⁴. OVAM heeft, in samenwerking met verschillende partners, de online tool en platform Cirkeltips uitgewerkt dat bedrijven kan helpen om een duurzamer materiaalbeheer te ontwikkelen.

³<http://www.btmvlaanderen.be/themas>

⁴Cirkeltips <https://www.cirkeltips.be/home.xhtml>

■ Het symbioseplatformen

Een relatief nieuw initiatief tot samenwerking op bedrijventerreinen is het symbioseplatform smartsymbiose van OVAM⁵. Op het symbioseplatform ontmoeten vragers en aanbieders van materialen elkaar. Een symbioseteam helpt om de juiste contacten te leggen, samen met kennis- en onderzoekscentra. Industriële symbiose beoogt hoogwaardige inzet van een materiaalstroom tussen bedrijven en op het symbioseplatform ontmoeten vragers en aanbieders elkaar. Het platform richt zich naar bedrijven, milieucoördinatoren en -consultants, onderzoeksinstellingen en elke organisaties die herbruikbare materialen wil inzetten.

PlatformU⁶ is een (gratis) online platform dat beheerders van bedrijventerzones helpt data te verzamelen over materiaalgebruik, vrije ruimte en zelfs medewerkerscapaciteit en kadert in Vlaanderen Circulair⁷.

■ Vlaanderen Circulair

Vlaanderen Circulair⁸ vervangt het vroegere Materialenprogramma en is bedoeld om een circulaire economie als transitieprioriteit uit te rollen. Het programma is een partnerschap van overheden, bedrijven, social-profit bedrijven en de kenniswereld. Er zijn drie transversale thema's waarbinnen diverse projecten worden ondersteund:

- de circulaire stad,
- circulaire businessstrategieën en
- circulair aankopen.

De nabijheid van bedrijven op bedrijventerreinen maakt het makkelijker om materialen, water, energie, ruimte en voedsel aan elkaar toe te leveren en projecten van ecoclusters en circulaire economie op te zetten. Voor de call van 2019 werden 53 projecten geselecteerd⁹ waaronder verschillende bedrijventerreinen.

Vlaanderen Circulair ondersteunt projecten rond circulaire economie omdat er bij de bedrijven nog drempelvrees is en samenwerking niet altijd evident.

Een studie van de SERV Stichting Innovatie & Arbeid - Troeven en uitdagingen voor de tewerkstelling in de Budaregio. Een onderzoek bij bedrijven uit de sectoren bouw, recyclage en logistiek (Baisier & Van Rampelberg, 2020) - bracht een aantal drempels naar boven voor de samenwerking tussen bedrijven rond het thema circulaire economie. Zo zijn er om concurrentiële redenen bezwaren om bedrijfsinformatie over materialengebruik en afvalstromen te delen, evenals informatie over het klantenbestand en de activiteiten. Er zijn ook praktische knelpunten zoals de kwaliteit van de informatiestroom op het platform en de wettelijke en juridische gevolgen, professioneel afval moet via een erkende, geregistreerde afvalinzamelaar gebeuren en volgens geëigende procedures.

⁵<https://www.smartsymbiose.com/#/>

⁶<https://platformu.org/>

⁷<https://vlaanderen-circulair.be/nl/aan-de-slag/tools-en-platformen/tool-2/platformu>

⁸<https://vlaanderen-circulair.be/nl/onze-projecten>

⁹<https://www.vlaio.be/nl/nieuws/53-nieuwe-open-call-projecten-circulair-ondernemen>

■ Mooimakers

Mooimakers¹⁰ is een Vlaams initiatief tegen zwerfvuil en sluisstorten, een thema dat ook de beeldvorming en veiligheid op bedrijventerreinen bevordert.

Mooimakers is een samenwerking tussen OVAM, Fost Plus en de VVSG. OVAM is verantwoordelijk voor het afvalstoffen- en materialen- en bodemsaneringsbeleid, Fost Plus verenigt de bedrijven die verpakte producten op de Belgische markt brengen en de lokale overheden staan in voor openbare netheid en zijn verenigd in de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG).

Mooimakers is een sluitstuk in de activiteiten van Fost Plus¹¹, 25 jaar geleden opgericht om het verpakkingsafval op te halen en zoveel mogelijk te recyclen. Naast hun activiteiten ontwikkeld voor de verpakkingproducerende partijen en de consumenten - met respectievelijk sensibilisering en selectieve ophaling - is er actie nodig om het zwerfvuil, als het ware een 'derde' partij waaronder veel verpakkingsmateriaal, aan te pakken.

Mooimakers richt zich met haar acties tot verschillende maatschappelijke actoren: individuen, lokale besturen en Vlaamse partners, bedrijven, scholen en verenigingen.

De acties voor bedrijven¹² zijn gesteund op vijf pijlers.

- Infrastructuur: vuilbakken blikvangers, enz.
- Omgeving aanpassen om zwerfvuil te voorkomen.
- Sensibiliseren en communicatie.
- Handhaving.
- Participatie.

Mooimakers ondersteunt initiatieven van bedrijven en bedrijventerreinen met materiaal en begeleidende informatie. De projectoproep Integrale bedrijfstrajecten¹³ staat open voor elk bedrijf dat gevestigd is in het Vlaamse Gewest en wordt ondersteund door een bedrijvencoach en opvolging.

Mooimakers werkt aan een draaiboek voor het implementeren van bedrijfstrajecten, bestaande uit verschillende stappen: voorbereiding, communicatie, infrastructuur. De ervaring is dat projecten op commerciële sites, met veel winkels en passage van burgers, meer enthousiasmeren en een grotere betrokkenheid genieten van de bedrijven op de site.

Mooimakers voorziet ook in training in actiemethodieken, het gebruik van communicatiekanalen en andere drempelverlagende initiatieven.

Corona heeft sommige projecten (zes maand) vertraagd maar schakelt Mooimakers anderzijds een versnelling hoger door de digitalisering in informatie- en opleidingsinitiatieven.

Een eerste bedrijventerreintraject is gestart op Cargovil, een tweede traject in Beerlingen en een derde op Grensland Menen-Wervick waar het deel uitmaakt van een groter project rond circulaire

¹⁰Website <https://mooimakers.be/index.php/>

¹¹Fost Plus zorgt voor inzameling en recyclage van huishoudelijke verpakkingen in België, alle bedrijven die deze verpakkingen op de Belgische markt brengen moeten lid worden van Fost Plus

¹²Ondersteuning van bedrijven <https://mooimakers.be/wat-kan-ijj-doen/bedrijf>

¹³<https://mooimakers.be/bedrijfsprojecten>

economie. Op de terreinen is de bedrijventerreinmanager actief betrokken en voor initiatieven zoals de Mooimakers is het zeer belangrijk om één aanspreekpunt te hebben om de samenwerking op te zetten.

Voor een Mooimakers bedrijventerreintraject is één aanspreekpunt en de samenwerking met de lokale overheden en met het Agentschap Wegen en Verkeer (AWV) onontbeerlijk.

Lokale overheden – en de organisaties - vinden snel(ler) de weg naar Mooimakers voor acties binnen hun wijken, scholen en het verenigingsleven, maar de bedrijventerreinen blijven nog vaak uit het zicht en uit de belangstelling. Naast Mooimakers coaches voor de steden en gemeenten worden nu ook bedrijvencoaches ingezet. De bedrijvencoaches moeten steden en gemeenten overtuigen om mee te stappen in projecten op bedrijventerreinen en aantonen dat er ook voor hen voordelen aan zijn.

Voor Mooimakers is het belangrijk om een laagdrempelig aanspreekpunt te hebben om informatie, tools en methodieken te delen. Bedrijventerreinverenigingen en zeker bedrijventerreinmanagers zijn belangrijke hefboomen om activiteiten op te zetten, samen met actieve lokale overheden en de koepelorganisatie VVSG.

Grootste drempels zijn het gebrek aan informatie, bekendheid en de soms trage procedures om projecten op te zetten. Er is een duidelijke kloof tussen de snelheid waarmee bedrijven beslissingen nemen en dit van het beslissingsparcours van overheidsdiensten, zeker wanneer meerdere overheidsdiensten betrokken zijn zoals in het geval van zwerfvuil langs diverse types van wegen. Dan is niet enkel de stad of gemeente mee betrokken maar ook AWV.

Project Zwerfvuil met de Mooimakers in zone Cargovil Plus

Vzw Cargovil Plus wil, net als bij het groenbeheer, het opruimen van zwerfvuil uitbesteden, in overleg met de drie gemeenten en in een samenwerking met de sociale economie. Een werkgroep begeleidt het project.

Met het project Mooimakers wil de vzw de bedrijven sensibiliseren rond zwerfvuil door infosessies en het anders inrichten van de parkeerruimte voor vrachtwagens langs de gewestweg (R22) die Cargovil Plus doorkruist. De trigger voor dit project was het zwerfvuilprobleem veroorzaakt door de vele vrachtwagenchauffeurs. Een goede afstemming met o.a. de milieudiensten van de betrokken gemeenten, met AWV, met Incovo is hierbij cruciaal.

Initiatiefnemer was Indaver, verwerker van bio-organisch afval, maar het succes is mee te danken aan het feit dat er een actieve bedrijventerreinvereniging is en een bedrijventerreinmanager als gemeenschappelijk aanspreekpunt.

Waterbeheer op De Prijkels

Veneco heeft bij de ontwikkeling van De Prijkers III in de verkoopaktes laten vastleggen dat er gewerkt wordt met collectieve waterbuffering. Alle bedrijven zijn verplicht om bij te dragen in de kosten en moeten erfdienstbaarheid verlenen voor de afvoer van regenwater. Veneco heeft zeven waterbekkens op het terrein voorzien, geïntegreerd in kleine natuurgebieden die verspreid zijn over De Prijkels algemeen

Circulaire economie Grensland Menen-Wervik

Grensland is Circulair¹⁴ is een ambitieus totaalproject om het bedrijventerrein circulair(der) te maken en wordt gerealiseerd in nauwe samenwerking met diverse externe partners: 3PT Consult, Stadsbestuur Menen, Stadsbestuur Wervik, MIROM - Menen.

Op het bedrijventerrein zijn er productiebedrijven, afvalophalers en -verwerkers, logistieke bedrijven, een afvalintercommunale en een maatwerkbedrijf met interesse in het project.

Figuur 1 Illustratie Grensland is Circulair (presentatie 3PT consult)

In een eerste luik wordt een inventaris en analyse gemaakt van afvalbeheer en -hergebruik volgens een verdienmodel dat door OVAM is ontwikkeld op basis van cijfers uit de tool Cirkeltips¹⁵. Rond zwerfvuil zijn er contacten gelegd met Mooimakers en de ideeën worden mee opgenomen in het project circulaire economie.

Samen met de POM West-Vlaanderen wordt in een tweede luik gewerkt aan een bedrijventerrein van de toekomst¹⁶.

Het project krijgt inhoudelijke ondersteuning (en deelname stuurgroep) van SIRRIS, VITO, POM West-Vlaanderen, OVAM, Vanheede Environment Group, 't Veer. Verschillende bedrijven ondertekenden een intentieverklaring tot medewerking: Aunde, Berry Alloc, Groep Dekeyser, Galloo, Decospan, Leiestroom, Valvan, Sanac Logistics, Hofkip, Thule.

Het project is piloot voor het symbioseplatform van OVAM – van vraag en aanbod van specifieke afvalfracties - voor upcycling, hergebruik en recyclage (trage stromen) met zo kort mogelijke transportafstanden.

Het doel is ook lokale en extra tewerkstelling voor kansengroepen te creëren, zowel wat betreft arbeidszorg als voor maatwerkbedrijven.

¹⁴<https://vlaanderen-circulair.be/nl/doeners-in-vlaanderen/detail/grensland-is-circulair>

¹⁵Cirkeltips <https://www.cirkeltips.be/home.xhtml>

¹⁶Brochure van POM is in voorbereiding.

De coronacrisis heeft dit project tijdelijk op hold gezet.

Circulaire economie Houthalen-Helchteren

Het bedrijventerrein is in transitie naar een circulaire economie, geïntegreerd in de stedenbouwkundige ontwikkeling. De gemeente legde de basis voor deze visie in het document LET-Zuid in 2010. Over deze transitie is een masterstudie gemaakt, Circular Centrum-Zuid, aan de KULeuven¹⁷. Deze studie kon voortbouwen op tal van ander onderzoek over bodem- en materialenkunde¹⁸ waarin het functie- en ruimtegebruik van de gronden en hun relatie met de omgeving in kaart worden gebracht.

Energie is een belangrijk uitgangspunt maar op het bedrijventerrein Houthalen-Helchteren Centrum Zuid kadert energiebeleid in een totaal plaatje van circulaire economie. De idee van circulaire economie wordt heel sterk getrokken en gesteund door de gemeentelijke overheid die, met de steun van andere organisaties, sterk inzet op innovatieve projecten en daarvoor ook intekent op subsidie calls van hogere bestuursniveaus zoals de call van 2014 in het kader van transitie en circulaire economie.

De focus op duurzaamheid en circulaire economie is het resultaat van een samenloop van verschillende factoren die als hefboom fungeren voor vele projecten.

- De historie van een brownfield op een oude mijnsite met reconversiemiddelen van de Vlaamse overheid.
- De interesse en betrokkenheid van verschillende partners: beheerder, universiteit, OVAM, de Vlaamse bouwmeester, het Autonoom Gemeentebedrijf Houthalen-Helchteren, enz.
- De nabijheid en inspiratie van Greenville, incubator voor cleantech en circulaire economie in Limburg.
- De cultuur en tijdsgeest met oog voor milieu en circulaire economie.
- De innovatiesteun van de Vlaamse overheid.
- De stimulans en subsidie vanuit het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) (2019) om een brede visie te ontwikkelen over de verschillende bedrijventerreinen in Houthalen-Helchteren heen op het vlak van efficiënte en duurzame verdichting op bedrijventerreinen.

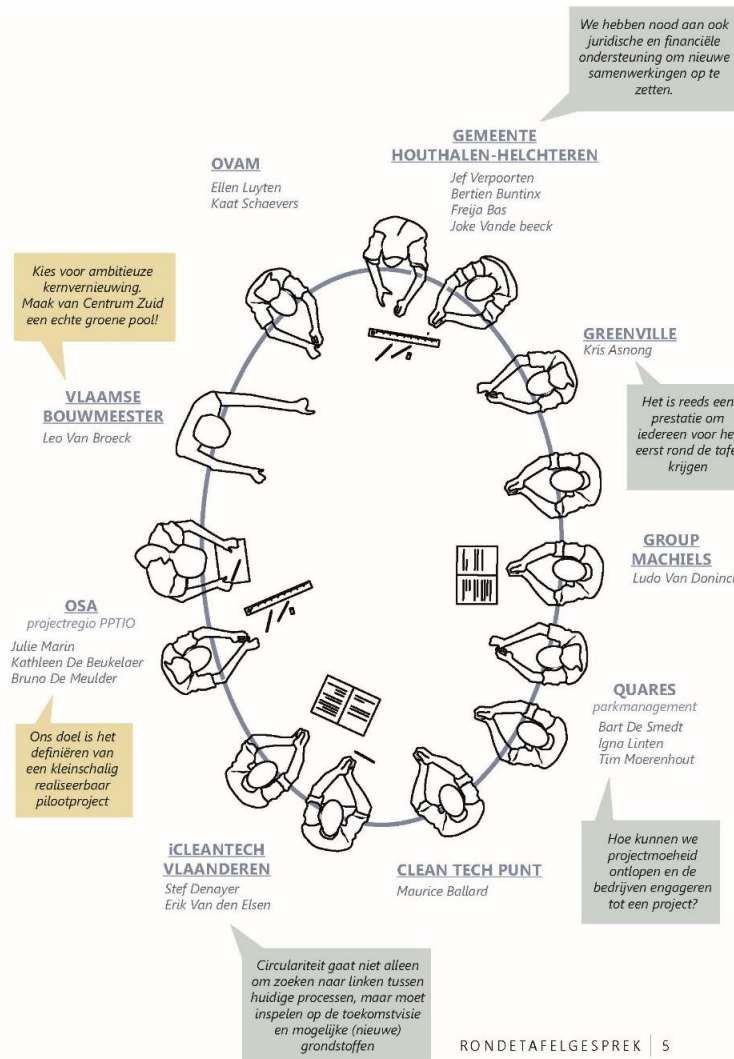
Dat de projecten zoveel tijd in beslag nemen heeft te maken met verschillende drempels die moeten genomen worden.

- De onderbezetting van de bedrijventerreinen in Houthalen-Helchteren.
- Het moeizaam creëren van een draagvlak bij de bedrijven.
- De onzekerheden over de Noord Zuidas Limburg.
- De complexiteit van de context en de vele betrokken partners.

¹⁷Public Space Urban Design Studio. Published on Jul 5, 2018 Master in Engineering-Architecture Short Public Space Design studio Fall 2017, KU Leuven
https://issuu.com/juliemarin5/docs/osa_atlas_central_limburg_project-a

¹⁸Zie oa. Atlas Central Limburg Project https://issuu.com/toplimburg/docs/atlas_iabr_final_v3_13-04-2016.comp

Figuur 2 Pilotproject Terug In Omloop OSA KU Leuven Ronde tafel 2017

De vele partners aan de ronde tafel wijzen evenzeer op betrokkenheid als op complexiteit¹⁹ en er zijn weinig instrumenten om tot samenwerking te dwingen of te triggeren.

Centrum Zuid is in 2017 door de Vlaamse bouwmeester en OVAM geselecteerd als één van de Pilotprojecten Terug In Omloop (PPTIO). Deze pilotprojecten maken de koppeling tussen stedelijke transformaties, economische transitie en geïntegreerde bodemsanering²⁰. Het project kreeg de naam CTC3 (Clean Tech Campus + Closing The Circle + Cradle To Cradle) en onderzoekt hoe bedrijven minder materialen en grondoppervlak kunnen verbruiken door recyclage van afval en ruimte-efficiënt bouwen met behoud van waardevolle landschapselementen. Het project zet in op het sluiten van kringlopen en de doorgedreven verweving van functies.

¹⁹Illustratie uit Circular Economy Transition in Flanders. Circulaire bedrijventerreinen. Een context gestuurde benadering (Marin, 2019)

²⁰<https://www.vlaamsbouwmeester.be/nl/subsite/terug-in-omloop> Een project met een zeer verscheiden aantal partners, waaronder drie kabinetten en VLAIO

In 2020 wordt – als een vervolg op de studies – een bevraging georganiseerd bij bedrijven in de zone Noord met betrekking tot hun desiderata wat betreft de bestemming van de nog open gronden. Plusoffice architects (ruimtelijke expertise) en Endeavour (expertise in co-creatie) gaan na wat de mogelijkheden zijn voor concrete projecten voor circulaire transitie op het bedrijventerrein Centrum Zuid te Houthalen-Helchteren. Het traject is de tweede fase van Pilotprojecten Terug In omloop.

Start2share waarin Houthalen-Helchteren Centrum Zuid participeert is één van de 53 projecten van de call 2019 van Vlaanderen Circulair en wil een kickstart zijn voor een B2B deeleconomie met lokale aanpak, cross-sectoraal met een eigen lokaal deelplatform. Het project is een samenwerking tussen Quares en I.Revitalise, de ontwikkelaar van het platform, met steun van Vlaanderen Circulair. Quares zorgt voor de opleiding van de parkmanagers en ondersteunt de individuele contacten. Het platform wordt in testversie opgestart op vier bedrijventerreinen. Het project is vertraagd door corona.

Duurzaam ondernemen met BID op Hazeldonk-Meer

Het promoten en ontwikkelen van duurzaam ondernemen is een speerpunt binnen LCHM parkmanagement.

Met het (subsidie)programma Duurzaamheid op bedrijventerreinen wil de POM Antwerpen een actieve bijdrage leveren in het beheer van bestaande en geplande bedrijvzones. In dit kader heeft LCHM een subsidie ontvangen om de haalbaarheid van een BID op Meer naar analogie van de BIZ op Hazeldonk te onderzoeken.

Duurzame bedrijvzone BIZ Breda-Oost

In Breda is de Stichting Platform BV Breda volgens de ondernemersvereniging 3B-O hét platform voor bedrijvenverenigingen en bedrijven. Het Platform BV Breda is de brug voor de ondernemers naar de 3O's - Ondernemerschap, Overheid en Onderwijs - en het biedt bedrijven en bedrijvenverenigingen ondersteuning bij thema's en onderwerpen, zoals duurzaamheid, vestigingsbeleid en veiligheid. Het platform stelt jaarlijks een actieprogramma samen met activiteiten, doelstellingen, ambities en aanpak. Het Platform bundelt kennis, middelen en ervaringen en brengt subsidies in kaart.

Het Platform kreeg van de gemeente Breda de doelstelling mee om in 2050 een klimaatneutrale plek te zijn, net zoals de gemeente zelf dat wil worden. In de Green Deal is vastgelegd dat Platform BV Breda, Gemeente Breda, Hezelaer Energie, De B.O.M. en Enpuls (Enexis) initiatief nemen om (binnen 2 jaar) het eerste elektriciteit neutrale bedrijventerrein in Breda te realiseren.

Het is de ambitie van Platform BV Breda om twee BIZ'en per jaar te realiseren. Om verloedering tegen te gaan en thema's als veiligheid en duurzaamheid op de kaart te zetten moet elk bedrijventerrein in Breda een BIZ worden en álle ondernemers moeten hieraan verplicht meedoen²¹.

Recent heeft met de ondersteuning van het platform de meerderheid van de ondernemers op Hazeldonk, deel van Logistiek Centrum Hazeldonk Meer (LCHM), ervoor gekozen om de krachten te bundelen en om een BedrijvenInvesteringsZone uit te bouwen. De

²¹Theo van Kuijk, voorzitter van het Platform

bedrijventerreinvereniging LCHM gaat nu voor het optimaliseren van een grensoverschrijdend BIZ/BID-bedrijventerrein²².

Een BIZ wordt geïnstalleerd voor vijf jaar en gaat vooral om het 'schoon, heel, veilig en duurzaam' maken van een bedrijventerrein. De onderwerpen worden bepaald door de vereniging op basis van de behoeften van de bedrijven.

Welke factoren zijn van belang om te slagen?

Er moet vooraf opgemerkt worden dat op nieuwe of op reconversie terreinen het gemakkelijker is om bepaalde thema's op te nemen. Soms worden bedrijven hierop geselecteerd of worden thema's vastgelegd in het verkoopcontract. Op bestaande terreinen moet men rekenen op de motivatie en het engagement van de betrokkenen.

■ Samenwerking moet ontzorgen

In het onderzoek is vastgesteld dat de bepalende factoren voor een geslaagde – of niet geslaagde – samenwerking niet één op één met een thema zijn gelinkt, maar wel afhankelijk zijn van de overeenstemming tussen de 'zorgen' van de bedrijven op het specifieke terrein en de kracht van 'ontzorgen' van de activiteiten rond het thema.

■ Samenwerking is maatwerk

Een opmerking die zowat altijd werd gemaakt: elke samenwerking moet maatwerk zijn. De selectie van thema's die in een samenwerking opgenomen worden moet aansluiten bij de behoeften van de bedrijven. De methodiek van samenwerken moet afgestemd worden op het thema - en complexe thema's vragen een hoger niveau van oplossing - evenals bij samenwerking op lange termijn.

■ Samenwerking vraagt een gepast niveau

Voor complexe projecten – zoals energieprojecten die verder gaan dan groepsaankopen van zonnepanelen – wordt best regionaal gewerkt, over verschillende bedrijventerreinen heen, en zelfs soms in een Europese context en kader van Europese programma's met betrekking tot milieu of klimaat. Maar zelfs relatief kleine projecten kunnen baat hebben bij een samenwerking tussen verschillende bedrijventerreinen. Veel thema's overstijgen het belang van één bedrijventerrein. Camerabewaking bijvoorbeeld moet op het niveau van een politiezone bekeken worden en dan zijn er snel meerdere bedrijventerreinen gevat. Hetzelfde geldt voor mobiliteit waarbij het gaat om een vervoersregio en voor het delen van diensten of het delen van materiaal zoals clarks.

Voor elk thema en elk probleem moet het juiste niveau van oplossing gevonden worden. Voor stabiele samenwerking moet de juiste schaalgrootte gekozen worden.

- Gezamenlijke ophaling van afval (OVAM) is mogelijk te weinig rendabel voor één afzonderlijk bedrijventerrein.
- Inplanting van windmolens overstijgt de eigen bedrijventerreingrenzen omwille van lawaai, slagschaduw, enz.
- Contracten met leveranciers, bijvoorbeeld voor goedkope brandstof, wordt soms beter afgesloten voor meerder bedrijventerreinen.

²²Zie casestudie Logistiek Centrum Hazeldonk Meer

Om overlast en gevaarlijke verkeerssituaties te vermijden op de bedrijvenzone Cargovil Plus – het bedrijventerrein strekt zich uit over drie verschillende locaties: Vilvoorde, Grimbergen, Zemst - wordt een grensoverschrijdende aanpak uitgewerkt.

■ Samenwerking steunt op netwerking

Alle thematische samenwerking moet kunnen steunen op een stevig netwerk en vertrouwen tussen de deelnemers.

Duurzame samenwerking is steeds gebaseerd op stevige netwerken en netwerking is de bakermat en trigger van de samenwerking. Netwerken zijn ondersteunende structuren met kennis voor het realiseren van projecten. Zeker bij complexe projecten kan de kennis onmogelijk door alleen de betrokkenen op het bedrijventerrein samengebracht worden.

Dit onderzoek brengt verschillende soorten van netwerken en netwerking naar voor.

- Het Kennisnetwerk Bedrijventerreinmanagement BTM dat opgebouwd wordt door de medewerkers van de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappijen (POM) en financieel gesteund wordt door het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO).
- Kennis- en relatienetwerken van betrokken externe actoren en intermediaire organisaties die participeren in de bedrijventerreinverenigingen: intergemeentelijke samenwerkingsverbanden voor streekontwikkeling, sociale partners, enz.
- Kennis- en relatienetwerken van de actieve leden van de raad van bestuur van bedrijventerreinverenigingen.

Elk van deze netwerken heeft een specifieke functie en meerwaarde en ook structuur verschilt veelal.

Geciteerde werken

(sd).

Agentschap Innoveren & Ondernemen. (2017). *Duurzaamheidsmeter, economische sites & bedrijventerreinen*. Brussel: Agentschap Innoveren & Ondernemen. Opgehaald van <https://www.vlaio.be/nl/publicaties/duurzaamheidsmeter-economische-sites-en-bedrijventerreinen>

Arcadis. (2019). *Onderzoek naar collectieve afvaloplossingen voor bedrijventerreinen*. Mechelen: Ovam.

Arcadis ea. (2010). *Opmaak ontwikkelingsvisie voor het bedrijventerrein Let-Zuid in Houthalen-Helchteren*. Gemeente Houthalen Helchteren.

Baisier, L., & Van Rampelberg, L. (2020). *Troeven en uitdagingen voor de tewerkstelling in de Budaregio. Een onderzoek bij bedrijven uit de sectoren bouw, recyclage en logistiek*. Brussel: SERV Sticting Innovatie & Arbeid.

Idea Consult & VVSG. (2019). *Leidraad voor de dienst economie en de dienstverlening aan ondernemers*. Brussel: VVSG.

Kenis, P., & Cambré, B. (2019). *Organisatienetwerken. De organisatievorm van de toekomst*. Pelckmans Pro.

- Konz, W., & Thillart, C. v. (2002). *Industriële symbiose op bedrijventerreinen*. Eindhoven: Technische Universiteit Eindhoven. Opgehaald van <https://doi.org/10.6100/IR554453>
- Plateau, E. (2020). *Binnenlands Bestuur: een permanente zoektocht naar meer gelaagde bestuurskracht*. Brussel: SERV.
- Politeia. (2020). *Gemeentelijk economisch beleid*. Brussel: VVSG.
- POM West-Vlaanderen. (2009). *Praktijkboek Duurzaam Bedrijventerreinmanagement*. West-Vlaanderen: POM West-Vlaanderen.
- Schraepen, P., De Rynck, F., & Voets, J. (2020). *De streekintercommunales en stadsregionale beleidsvoering in Vlaanderen. Vrijwillige intergemeentelijke samenwerking voor het regionale omgevingsbeleid*. Leuven: Steunpunt bestuurlijke vernieuwing.
- SERV. (2019). *De transitie naar circulaire economie. Beleidsagenda en aanbevelingen*. Brussel: SERV. Opgehaald van <https://www.serv.be/serv/publicatie/transitie-circulaire-economie-beleidsagenda-en-aanbevelingen>
- Technum. (2015). *Evaluatie steunverlening bedrijventerreinenmanagement*. Brussel: Agentschap Ondernemen.
- Verdonck, G. (2020). *SERV-Rapport Samenwerking op bedrijventerreinen. Inspirerende voorbeelden in Vlaanderen en de BedrijvenInvesteringsZones in Nederland*. Brussel: SERV/Stichting Innovatie & Arbeid.
- Voka. (2018, Oktober). *Durven experimenteren met regels. Om innovatie te stimuleren*. Brussel: Voka. Opgehaald van <https://www.voka.be/publicaties>
- Voka Vlaanderen. (2020, maart). *Ruimt. SOS industriegebied. Bedrijventerreinen beter benutten. Voka paper 2020 # 3*. Brussel. Opgehaald van <https://www.voka.be/publicaties>